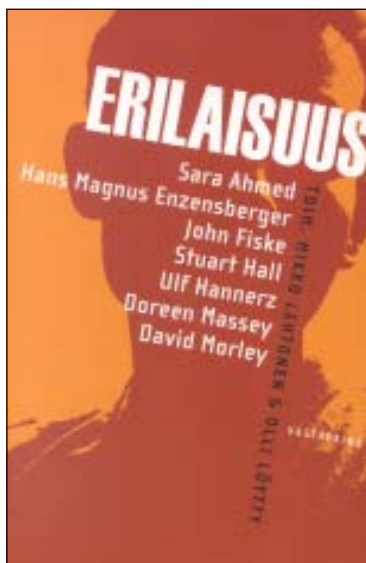
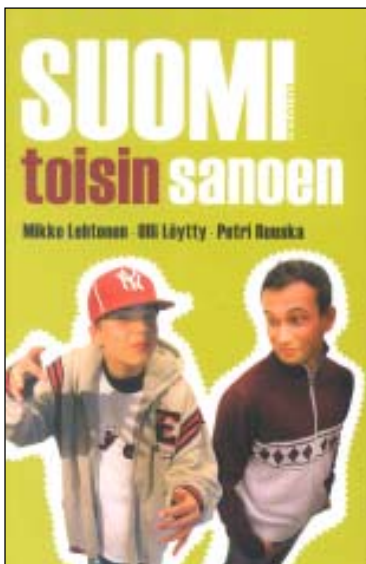

Kirjat • Böcker • Books

Suomalaisuus – monikulttuurisuus – vastakohtia vai kokonaisuuden osia?

Mikko Lehtonen, Olli Löytty, ja Petri Ruuska: ”Suomi toisin sanoen”. Vastapaino, Tampere 2004, 295 s.

Mikko Lehtonen ja Olli Löytty (toim.): ”Erilaisuus”. Vastapaino, Tampere 2003, 286 s.

Sen jälkeen, kun Suomesta tuli maahanmuuttomaa 1980-luvun lopulla, keskustelu identiteetistä on käynyt vilkkaana. Sitä on käyty niin tiedepiireissä kuin lehtien palstoillakin ja monta kirjaakin on ilmestynyt sen tiimoilta. Identiteettiä korostetaan enemmän kuin koskaan, sen ympärillä järjestetään runsaasti tilaisuuksia taidenäyttelyistä ja festivaaleista erilaisiin kampanjoihin. Kaikki tämä on myös ilmentänyt tarvetta ajatella Suomen ja suomalaisuuden piirteitä uudelleen.

Näitä asioita tarkastellaan uudessa kirjassa: ”Suomi toisin sanoen”. Kirjoittajien mukaan kansallisvaltioista ja kansallisista identiteeteistä on tullut uudelleen arvioinnin kohteita globalistumisen ja muuttoliikkeiden myötä. Kansallisvaltiota ei enää voi nähdä staattisena ja rajattuna säiliönä, vaan pikemminkin muuttavana suhdekimppuna. Viime aikojen keskustelu suomalaisuudesta on osoitus siitä, että perinteiset identiteetikategoriat eivät enää toimi. Vastakkainasettelu ”me” ja ”muut” on harhaa, tällainen kahtiajako peittää osapuolten moneuden. Ryhmien vuorovaikutuksessa myös ”meidät” on ajateltava uudelleen.

Sekä suomalaisia että ”muuta” – vähemmistöjä ja maahanmuuttajia – halkovat monet erot. Suomalaisuutta määrittävät yhä suuremmassa määrin Suomen ulkopuoliset tekijät. Kansallisuus tuotetaan tekemällä ero tutun ja oudon välille. Kansallisia identiteettejä raken-

netaan kanssakäymisessä ulkopuolisten, muukalaisten ja vierasmaalaisten kanssa ja tekemällä eroa niihin.

Suomalaisuus ankkuroituu kliseissä maaseudulle, vaikka suurin osa suomalaisista asuu kaupungeissa. Kuten kirjoittajat monilla esimerkeillä havainnollistavat: ”Tyypillinen suomalainen on kaupunkilainen, joka on ensimmäisen polven maaltamuuttaja tai tämän jälkeläinen ja viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa maalla. Tämän suomalaisen ensimmäinen ja tärkein projekti on ollut oman asunnon hankkiminen, mutta heti kun kaupungissa on saatu katto päälle, on ryhdytty hakemaan loma-asuntoa maalta.”

Kansallisen määritelmät tuottavat kansallista sen sijaan että kuvaisivat sitä – suomalaisuuden homogeenisuus näkyy ennen kaikkea vakaassa uskossa tuohon homogeenisuuteen. Traditioiden tehtäily on osa sitä prosessia, jolla kansakunnat oikeuttavat täysivaltaisuutensa; juuret mielletään tärkeiksi. Ongelmalliseksi tämän tekee kasvava muuttoliike. ”Juuretomat” tulokkaat eivät sovi kuvaan, eikä heille haluta antaa samoja oikeuksia kuin kantaväestölle.

Kirja muistuttaa meitä siitä, että Suomi määreenä ei ole aina ollut ja aina pysyvä, vaan jatkuvassa muutostilassa. Se on pitkälti 1800- ja 1900-lukujen konstruktio. Kansallisvaltion rakentaminen johti siihen, että sivistyneistö koki asiakseen nostaa esiin kysymyksen suomalaisten ja ei-suomalaisten suhteesta. Suomi on kuitenkin ollut vuosisatojen ajan tiiviissä kanssakäymisessä muiden Euroopan kulttuurien kanssa, mutta me-

diasta saa helposti sellaisen kuvan kuin Suomi olisi ”liittynyt” Eurooppaan vasta 1990-luvulla. Suomalainen kulttuuri on itse asiassa hieman kuin pizza, siihen sopivat ”Aurajuuston ja poronlihan lisäksi myös jalapenot ja mozzarellat.... Se on bricolage, sieltä täältä lainattujen aineiden kokoelma”.

Kansallinen identiteetti nousee keskustelunaiheeksi silloin, kun se on uhattuna tai olosuhteet muuttavat. Globalisoituminen ja Euroopan unioniin liittyminen ovat herättäneet huolestunutta keskustelua suomalaisesta identiteetistä ja siten saattaneet sen jonkinasteiselle puolustuskannalle. Kun puhutaan monikulttuurisuudesta, suomalaista kulttuuria ei yleensä oteta lukuun. Ajatellaan sen koostuvan yhtenäisestä suomalaisesta valtakulttuurista, josta etniset kulttuurit radikaalisti poikkeavat. ”Toiset” ovat silti osallisia valtaväestön identiteetin tuottamisessa ja sen luonteen muutosprosessissa.

”Suomi toisin sanoen” valaisee suomalaisuuden käsitettä hyvin monesta kulmasta. Kirjoittajien lähtöpiste on ”tavallisessa” suomalaisuudessa, kuten se mielletään, ja siinä piilee kirjan pieni heikkous. Esimerkiksi suomenruotsalainen suomalaisuus jää käsittelemättä. Mielenkiintoinen ryhmä olisivat myöskin ulkosuomalaiset, jotka enemmän kuin ketkään muut vaalivat staattista, perinteistä Suomi-kuvaa ja arjen kulttuurilähettäläinä välittävät sitä ulkomailla.

Mikko Lehtonen ja Olli Löytty ovat hieman aiemmin koonneet kirjaksi artikkelikokoelman erilaisuudesta. Tässä saavat puheenvuoron ulkomaiset kirjoittajat. ”*Erilaisuus*” muodostaa mielenkiintoisen

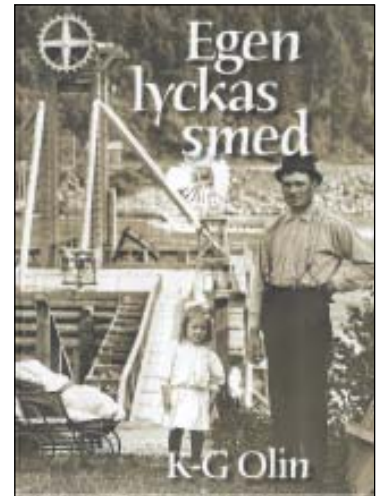
parin kirjalle ”Suomi toisin sanoen”. Niitä lukiessa kannattaa poiketa ilmestymisjärjestyksestä ja lukea viimeksimainittu ensin, silloin ”Erilaisuus” avautuu hyvin mielenkiintoisella tavalla.

Antologian aloittaa Hans Magnus Enzensbergerin essee ”Suuri muutto”. Hän muistuttaa, ettei maailmassa ole yhtään kansakuntaa, jonka väestö olisi täysin homogeenista. Ihmisten liikkuminen valtioiden rajojen yli on pikemminkin poikkeus kuin sääntö. Samaan tapaan olemme tottuneet ajattelemaan, että paikoilla ja alueilla on jokin ennalta annettu luonne, ja tästä kirjoittaa Doreen Massey. Stuart Hall jatkaa saman teeman ympäriltä otsikolla ”Kulttuuri, paikka, identiteetti”. Valikoiman toisessa osassa John Fiske käsittelee sellaisia erilaisuutta koskevia ”imperialisoivia” esityksiä, joissa maailmasta ja kansakunnista pyritään tekemään tunnettavia ja hallittavia. Tätä näkökulmaa laajentaa David Morley artikkelissaan ”Kuulumisia”. Paitsi mediaa, hän nostaa esille myös fyysisen ympäristön, jossa ihmiset käsittelevät symbolisia esityksiä. Kolmannen osan otsikko on ”Moneus”, ja siinä haetaan uusia näkökulmia erilaisuuden kohtaamiseen ja monikulttuurisuuteen. Sara Ahmed pohtii ksenofobian syntyä artikkelissa ”Pelon politiikka” ja Ulf Hannerz kirjoittaa sivilisaatioiden yhteen-törmäyksestä. Valikoiman päättää Stuart Hallin laaja teksti ”Monikulttuurisuus”, joka myös toimii yhteenvetona kirjan teemoista ja monikulttuurisuudesta käydystä keskustelusta.

Alkuperäiset tekstit on julkaistu aiemmin vuosina 1992-2002, joten osa niistä on ehkä ennestään tut-

tuja alan tutkijoille. Suomennettuna ja koottuna yksiin kansiin niistä muodostuu mielenkiintoinen tietopaketti monikulttuurisuudesta. Näitä kahta kirjaa voi lämpimästi suositella paitsi tutkijoille ja opiskelijoille myös maahanmuuttajien parissa työskenteleville ja kaikille yhteiskunnan muutoksista kiinnostuneille.

Krister Björklund

Finlandssvenska företagare i Oregon

K-G Olin är igen aktuell med en ny bok – ”Egen lyckas smed”, som handlar om finlandssvenskar i Oregon. I den tidigare boken ”Guld och röda skogar” skrev han om Kalifornien och det senaste verket skildrar finlandssvenska emigrantöden i den nordliga grannstaten, med tyngdpunkt på entreprenörskap. Boken är förfat-

tarens tolfte i ordningen. Läsaren får stifta bekantskap med driftiga emigranter som inte nöjde sig med ett liv i andras tjänst, utan tog det djärva steget att smida sin egen lycka i det nya landet.

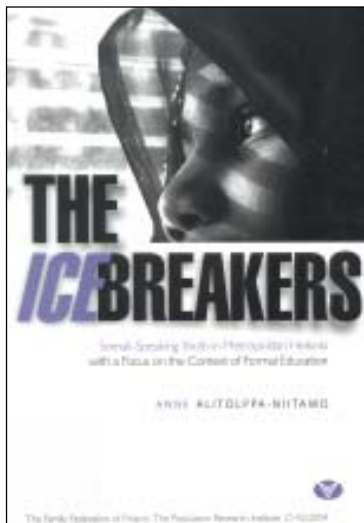
Till den amerikanska västkusten sökte sig en stor mängd finlandssvenska emigranter under den stora amerikafeberns dagar. Framför allt den mäktiga Columbiafloden erbjöd utkomst för driftiga entreprenörer. Emigranter som särskilt träder fram ur det digra persongalleriet är Erick Enquist, Columbiaflodens fiskekung, B.A. Seaborg från Kristeinestad och bröderna Kankkonen från Karleby. Alla dessa var verksamma inom lax konservindustrin i Oregon. Bröderna Kankkonen var därtill framstående skeppsbyggare. I samma bransch verkade syskonen Sommarstrom från Åland.

En färgstark finländsk företagare hittas i August Erickson, som i tiden drev legendariska Ericson's saloon i Portland med världens längsta bardisk. Ett långt kapitel handlar om Marshfield, eller Coos Bay som staden heter i våra dagar. Staden lockade ett stort antal emigranter från norra svenska Österbotten och kallades "Lilla Kokkola".

Kvinnorna är inte heller bortglömda i boken, ett särskilt kapitel tar upp kvinnans ställning i samband med emigrationen och en flitig tidningskorrespondent vid namn Sophia Maunula från Bonäs tillägnas ett långt avsnitt.

Halva boken består av en diger namnlista över finlandssvenskar i Oregon, som säkert är till stor glädje för finlandssvenska släktforskare.

Krister Björklund

Anne Alitolppa-Niitamo: The Icebreakers: Somali-Speaking Youth in Metropolitan Helsinki with a Focus on the Context of Formal Education. Population Research Institute, Väestöliitto. Helsinki 2004. 252 p. ISBN 951-9450-02-5.

The Somalis in Finland is an ethnic group that mainly have arrived as refugees since the beginning of the 1990s. In 2003, there were more than 7000 Somali-speaking people in Finland. Anne Alitolppa-Niitamo has studied this ethnic group since the early 1990s and has acquired a thorough knowledge of the group. Her recent book, *The Icebreakers*, constitutes her doctoral thesis defended in 2004 at the Faculty of Education at the University of Oulu. The thesis is a so-called article dissertation that consists of five previously published articles and an extensive 146-page introduction that ties together and presents the articles. Consequently, the book constitutes a collec-

tion of some of Alitolppa-Niitamo's key publications and it gathers her main research findings within one volume. All the parts of the book are in English, but it includes a short abstract in Finnish and Somali.

Alitolppa-Niitamo has a topical and important focus of her doctoral thesis; it discusses the integration, or "acculturation", of Somali youth in Finnish society with a focus on the context of education. The thesis identifies, illuminates and discusses the factors that play a role in the schooling of the Somali-speaking youth. The study can be described as multi-disciplinary, but with an emphasis in anthropology, more specifically in educational anthropology. The book is therefore of relevance within both social and educational sciences. Furthermore, since the book is in English, it is accessible to an international audience.

The methods used in the thesis are ethnographic fieldwork methods. Alitolppa-Niitamo carried out her fieldwork in metropolitan Helsinki in the late 1990s, over a period of many years. The fieldwork comprises a more general study of the Somali community in Helsinki in the late 1990s and a case study of a classroom in a school in 1997-1998. In addition to a good knowledge of her field, Alitolppa-Niitamo is also well aware of the limitations and the advantages of fieldwork methods, as well as the ethical questions involved.

Alitolppa-Niitamo opens her book with a description of her personal points of departure and also provides a brief picture of the situation in Somalia that forces people to seek asylum abroad. Theoreti-

cally, the thesis relates to discussions within migration research concerning the process of acculturation as well as debates within educational anthropology. Alitolppa-Niitamo has an extensive knowledge of contemporary North American theoretical debates. The U.S.-based debates are dominant within the research field and the chosen theories serve the purposes of the thesis very well. However, there are also academic debates about immigrant schooling in other countries that perhaps could have merited more attention.

The study provides many important results about the situation of Somali-speaking youth in the Finnish formal education system. The thesis also contributes to the theoretical debates concerning immigrant integration. Alitolppa-Niitamo utilises the term "segmented acculturation" to describe the complex process of integration which depends on many variables and where the outcome of the process includes aspects of both exclusion and inclusion in Finnish society. She also introduces a new analytical term, "the generation in-between", which describes the generation that is born abroad but arrived as children in the country of settlement. The process of integration can be quite different in this generation compared to both the "first" and the "second" generation of immigrants.

The 146-page introduction gives a good picture of both the fieldwork and the content of the published articles. The introduction is longer than is usually the case in article dissertations. The length can be explained by the fact that a presentation of ethnograph-

ic fieldwork methods always requires plenty of space. A monograph is therefore usually more suitable than an article dissertation for a study based on fieldwork methods. The relatively long introduction in this book is a compromise that Alitolppa-Niitamo has been forced to do in order to give a sufficient picture of the research process.

The five previously published articles that constitute part of the doctoral thesis have been published between 2000 and 2004, three articles in international fora and two articles in Finnish publications. The first article "From the Equator to the Arctic Circle: A Portrait of Somali Integration and Diasporic Consciousness in Finland" provides an overview and background of the topic. The second article "The Somali Diaspora in Finland: Changes, Challenges and Dreams" is a translation of an article previously published in Finnish. The third article is entitled "Liminalities: Expanding and Constraining the Options of Somali Youth in the Helsinki Metropolitan Area". This article focuses on cultural construction, ethnic reconstruction and diasporic consciousness among Somali-speaking youth. The fourth and fifth articles are both focused on Somali youth in the context of formal education: "The Generation In-between: Somali Youth and Schooling in Metropolitan Helsinki" and "Somali Youth in the Context of Schooling in Metropolitan Helsinki: A Framework for Assessing Variability in Educational Performance". In the fifth article Alitolppa-Niitamo develops a theoretical framework for assessing the varia-

bility in school performance, a framework that can be employed in future studies of immigrant groups.

The Somalis in Finland have been the focus of much research since their arrival in the country. Alitolppa-Niitamo's well-written book constitutes an outstanding contribution to the research about this group. A study of Somali youth in the context of formal education is a topical subject and the results relating to segmented acculturation are of both academic and societal importance. The research results would deserve to reach an international audience. The *Icebreakers* is based on a thorough analysis of material collected during a long research process. The extensive introduction of the book constitutes a well-structured and logical presentation of the key results. Alitolppa-Niitamo has a good knowledge of international theoretical debates – predominantly U.S.-based debates – within the area of migration studies. This close connection to international debates makes the book relatively unique within Finnish migration studies. The book is an important contribution to the growing field of immigrant studies in Finland.

Östen Wahlbeck

Sanasirkus – lasten ja nuorten ääni.

Perustettu 2003, lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Toimitus: Tuula Hökkä, Sirpa Kivilaakso, Veijo Muroke, Unikkotie 4, 00720

Helsinki. Internet: ww.taidetalo.net/sanasirkus, sähköposti: pukinmaki@taidetalo.net

Sanasirkus – lasten ja nuorten ääni on perustettu sanataidetta harrastavia lapsia ja nuoria varten. Lehti toimii foorumina, jossa lapset ja nuoret voivat ilmaista itseään eri kaunokirjallisin lajein: sadun, kertomuksen, runon, vuoropuhelun, sarjakuvan ym. ilmenemismuodoin ja innostua toistensa tuotteista.

Lehden syntyprosessia ovat edistäneet kirjallisuuden alan vaikuttajat Fil.lis. Sirpa Kivilaakso ja FT Tuula Hökkä Helsingin yliopistosta. Huoli koululasten äidin/suomenkielen heikkenemisestä (mm. HS 29.10.03, HS 1.10.03 ja Opetushallituksen syksyn 2002 lukemistestitulokset) sekä jatkuvat koulujen kirjallisuuden opetuksen leikkaukset saivat nämä tulisielut reagoimaan vapaaehtoisin voimin, minkä tuloksena lehti toteutui Pukinmäen Taidetalon yhteyteen. Lehteä on tähän mennessä julkaistu 7 eri teemanumeroa, joista numero 3 keskittyi maahanmuuttajien ja ulkosuomalaisten lasten sanataideharrastukseen.

Kun kirjoittaa ajatuksiaan toisella kielellä, kielioppisäännöstö häiritsee luovuutta, se ei tahdo ehtiä luovuuden lennon mukaan. Toisen kielen sääntöjen sovellus vaatii jatkuvaa harjoitusta. Suomea toisena kielenä kirjoittavien teemanumerossa tämä on otettu huomioon. Ei takerruta liikaa kielioppisäännöstöön, luovuudelle annetaan tilaa. Ja eikö uutta luovaa kirjallisuutta olekin syntynyt juuri kahden kulttuurin ja kielen vuorovaikutuksessa? Julkaisujen innoitus ja kielenharjoitus antaa valmiutta kielenhallintaan, jota tarvitaan myöhemmin työelämässä. Puhu-

mattakaan sanataiteen nautinnosta, joka ehkä myöhemmin voisi viedä harrastuksesta kirjailijaksi!

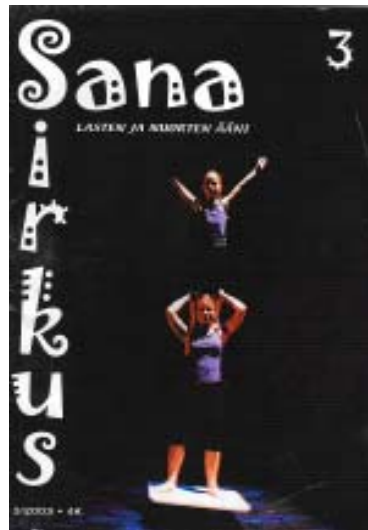
Maahanmuuttajien ja ulkosuomalaisten teemanumerossa liikutaan sujuvasti maapallon eri puolilla. Toiseus on osa totuutta, mutta yhtä lailla globalisuus, joka avartaa erilaisuuden ymmärtämistä. Minoriteetti-yhteisö ja marginaalipositio tuovat värikästä lisää valtakulttuuriin. Pysähdytään Birminghamin ja Cambridgen suomalaisissa lauantaikouluissa. Etelä-Amerikasta kuljetaan Zaireen ja taas Kiinan kautta Suomen maiseisiin. Mikä on periferiaa, mikä keskeistä? Jälkikolonialistisin perspektiivivaihtojen myötä kaikki äänet ovat tärkeitä historiamme polyfonisessa kokonaiskuvassa. Modernistinen perinteemme kumartaa lapsen pelkistävää ilmaisua:

*Ikävä
törkeä, tyhmä, tuttu
Se ärsyttää aina, se häiritsee
elämää
se raastaa päätä
ikävä
(Polina)*

ja hätkähtää lapsen selkonäköisen analyysin edessä:

*Rauhaa tää maailma kaipaa.
Mut ei.
Se vaan täysillä raikaa.
Kuka köyhyyden poistais niin
että tähdetkin loistais?
Autoilla vaan kaahaillaan niin,
että viattomatkin surman saa.
Kuka ottais kiinni Ladenin,
siit sais kunnon taatelin!
Vaan lisää ja lisää vaaditaan,
mut koko ajan silti
uusia sääntöjä laaditaan!
Hyvää tässä maailmassa silti*

*vielä paljon on,
ei heittää saa sitä hukkaan,
vaan koitetaan saada se kukkaan!*
(Karoliina Pajunen)

Jotta lasten luovuutta saataisiin talteen, tarvitaan hiukan aikuisten apua. Tätä ajatellen on lehden yhteyteen perustettu sähköinen verkkosivu, lehden kirjoittaneiden koulujen ja kerhojen opettajapalsta eli Open lipas. Sieltä voi saada apua kirjoittamiseen toisten kokemuksista ja tutustua kirjallisuuden ilmentämisen eri lajeihin. Sieltä voi myös tilata lehteä ja tutustua julkaistujen tekstien tausta- ja syntyprosesseihin.

Kuka tahansa kirjoittamisesta kiinnostunut lapsi maailman eri kolkista voi lähettää tuotteitaan lehden toimitukselle. Näin sanataiteesta kiinnostuneet lapset pääsevät kehittämään itseään omien julkaisujen tuoman innostuksen sekä toisten lasten tuotteiden vuorovaikutuksen tuella. Siis kaikki maailman suomea puhuvat lapset, teretuloa Sanasirkuksen foorumiin!

Irene Virtala